

ÞJÓÐ

OG

GARÐAR

Skipulagsdagurinn 15. sept. 2017

Óli Halldórsson

Sveitarstjórnarmaður Norðurþingi

Forstöðumaður Þekkingarnets Þingeyinga

Stjórnarmaður í Vatnajökulþjóðgarði

EFNIÐ

- i. Af hverju að stofna Þjóðgarð?*
- ii. Fyrir hvern eru Þjóðgarðar?*
- iii. Hver er staðan?*
- iv. Þjóðgarðar og byggðir?*

i. AF HVERJU AÐ STOFNA ÞJÓÐGARÐ?

- Markmið friðlýsinga/þjóðgarða? Af hverju?

Vernda náttúru
(fyrirbæri/stök, heildir)

Vernda menningarminjar
(fyrirbæri/stök, heildir)

Útivist/afþreying/vin
(fyrir fólk)

Efla byggð? samfélög?
(fyrir heimafólk)

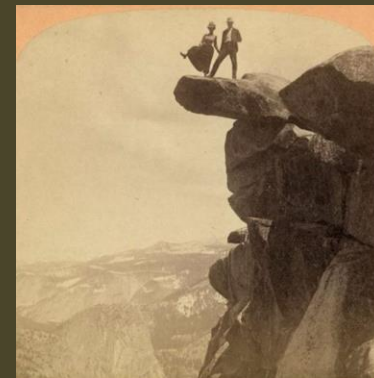
ii. FYRIR HVERN?

Í upphafi?

- *Þéttbýlisbúa eftir iðnbyltingu Vesturlanda?*
- *Ráðandi þjóðfélagshópa?*

Í dag?

- *Ferðamenn (erlenda/innlenda)?*
- *Heimafólk?*
- *Náttúruna sjálfa (eigingildi)?*

Glacier Point – Yosemite

Þingvellir

Loch Lomond, Trossachs NP Skotland

ii. FYRIR HVERN?

- Íslenskir þjóðgarðar
- Fyrir hvern eru þeir? Hvernig hafa þeir virkað?

- ...erlenda ferðamenn?

- ...íslenska ferðamenn?

- ...heimafólk? (byggðir, nærsamfélög)

Fyrir hvern er þjóðgarðurinn?

iii. HVERNIG STÖNDUM VIÐ?

Þjóðgarðarnir okkar:

- Mikið af góðum væntingum og áformum
- Margt áunnist – miklar framfarir
- Ennþá áskoranir:
 - Undirfjármögnun;
 - fátt starfsfólk, takmörkuð þjónusta/varsla
 - Einkennilegt stjórnsýsluform:
 - 3 þjóðgarðar reknir af 2 ráðuneytum og 2-3 stofnunum
 - Nýjar hugmyndir – úrbætur “Þjóðgarðsstofnun”?!

Áskoranir í stjórnsýslunni!

iii. HVERNIG STÖNDUM VIÐ?

Hvað þarf til að mynda þjóðgarð? Er nóg að...

- Setja lög,
- Teikna landamerki,
- Kaupa jeppa,
- Byggja svo 2-3 flott hús?

Er þetta nóg?

iv. ÞJÓÐGARÐAR OG BYGGÐIR?

Vandi:

- Stofnun þjóðgarðs er ekki einskiptisaðgerð!
- Þjóðgarður er framtíðarvinna – ekki áhlaupaverk
- Rekstrarkostnaður – ekki (bara) stofnkostnaður
- Relstrar-ávinningur – ekki (bara) stofn - ávinningur
- Skuldbindingin þarf að ná alla leið:
 - Innviðir, faglegt starf, landvarsla, fræðsla, þjónusta
 - Náttúruvæn byggða-/samfélagsþróun

Samstarf ríkisvaldsins og
heimafólks forsenda

iv. ÞJÓÐGARÐAR OG BYGGÐIR?

- Margþættur ávinningur - gagnkvæmur hagur?
 - Vel rekinn þjóðgarður með góða innviði mikil lyftistöng fyrir dreifðar byggðir
 - Ferðapjónusta, náttúruvæn afþreying, verslun
 - Opinber störf í þjóðgöörðu
- Árangursríkt náttúruverndarstarf í þjóðgarði útheimtir...
 - ... sjálfbæra byggð við þjóðgarð
 - ... veik byggð og/eða hlutverkalaus gagnvart þjóðgaði nýtist ekki í náttúruvernd í garðinum

iv. ÞJÓÐGARÐAR OG BYGGÐIR?

Áskoranir?

- Ólíkir hagsmunahópar
 - Hefðbundnar nytjar (landbúnaður; beit, veiði o.fl.)
 - Breyting atvinnuhátta (ferðapjónusta)
- Náttúruverndarfólk – útivist - hugsjónir
- Sveitarstjórnarfólk - hagnýting þjóðgarða aðalmarkmið.
- Stundum erfitt að samþætta ólík sjónarmið.

iv. ÞJÓÐGARÐAR OG BYGGÐIR?

- Staðreyndir:

Þjóðgarðar eru staðsettir um allan heim í eða nærri dreifðum byggðum af einhverju tagi. Ekki í borgum. Þjóðgarðar eru því sjálfkrafa byggðamál. Og byggðamál eru þar með náttúrverndarmál.

- *Farsæl tengsl þjóðgarðs við atvinnulíf og byggðapróun er ekki bara æskileg heldur nauðsynleg eigi að nást framtíðar árangur í verndun!*

iv. ÞJÓÐGARÐAR OG BYGGÐIR?

- Hvað þarf til?
 - *Þjóðgarður/verndarsvæði þarf ekki að útiloka...*
 - *...beit*
 - *...nytjar/veiðar*
 - *...samgöngur*

(getur meira að segja tryggt rétt til þessara þátta)
 - *En líklega takmarkar þjóðgarður...*
 - *Óafturkræft umhverfisrask*
 - *Mengandi starfsemi á stærri skala o.fl.*

iv. ÞJÓÐGARÐAR OG BYGGÐIR?

Lokaspurningar?

- *Myndum við vilja vera án þjóðgarðanna okkar?*
- *Er skipulagsvald sveitarstjórna nægilegt til að stýra og vernda?!*
- *þarf verndarúrræði og/eða svæðisverndun sbr. Þjóðgarða?*

- *Eru sveitarfélög “góð í náttúruvernd”?*

iv. ÞJÓÐGARÐAR OG BYGGÐIR?

- Það þarf að nálgast þjóðgarðsumræðuna sem...
 - ... e.k. “samkomulag” heimafólks og þjóðar fram í framtíðina
 - ... “samkomulag” um meginlínur í verndun og nýtingu
 - ... “samkomulag” um að tryggja tækifæri – verndun sem sköpunarafl – ekki hindrun!
- Grundvallaratriði:
 - Byggðirnar sjálfar / heimafólk komi beint að stjórnun
 - Svæðisráð – með lögbundið vald – ekki bara samráð

Við Miðkvísl í Laxá – heimamenn að undirbúa sprengingu

